

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Liber Theologiæ Moralis, Viginti Qvatvor Societatis Iesv Doctoribvs Reseratvs

Escobar y Mendoza, Antonio de

Lvgdvni, 1659

Examen V. De Vsura.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41066

quo redditur: etiam si reddatur in loco, vbi plus valet, aut tempore, quo plus valet, repetatur; quando scilicet non est tempus redditioni præfixum. At mutuata pecuniâ debet recipi valor temporis, quo data est, scilicet tot nummi, quot v.g. aureus acceptus tunc valebat. Porro pactum de recipiendo pro frumento quantum valet tempore, quo datur, est non mutui, sed venditionis. *Lessius* addit, si certum est, vel probabilius rem tempore traditionis valituram pluris quam modo valeat, non posse te obligare ad parem mensuram reddendam, sed ad eam tantum, quæ adæquat pretium rei à te tradita. Posse autem te id facere, si dubium sit vtrum valebit pluris, an minoris; quin & maiorem te posse exigere, si certum, vel saltem probabilius valiturum minoris. Plura mox Vberior Exam. sequenti sermo redibit.

EXAMEN V.

De Iustitia & iure, circa eandem materiam de contractibus Gratuitis, nempe de Vsurâ ex mutui contractu.

CAPVT PRIMVM.

Quid, & quotuplex Vsurâ?

1. *Vidnam est Vsurâ?* Lucrum proveniens ex mutuo, vi mutui. Ob amicitiam enim vel gratitudinem mutuo dare non est vsurâ, nec etiam ob turpem amicitiam, nec vt solvatur debitum. Porro hæreticis esset dicere Vsuram non esse peccatum. Iure naturali prohibita quidem est: in veteri lege permilla in recompensationem bonorum, quæ iuste poterant Iudæi à Gentibus vicinis auferre: in nouo Testamento iure diuino prohibetur: & quamuis iure ciuili permilla fuerit, iure tamen Canonico prohibita est.

2. *Quotuplex vsurâ?* Triplex. Prima distinguitur in Particionalem, & Exactionalem. Secunda in formalem siue apertam, & virtualem, siue palliatam. Tertia in Realem, & Mentalem. Realis quidem est lucrum, quod accipitur ex pacto expresso, vel tacito; Mentalis, lucrum ex mutuo absque expresso, vel tacito pacto.

Bb 2

3: Intenditur

3. *Intenditur (ut de usura mentali ordiamur) lucrum ex mutuo tanquam debitum ex iustitia: est ne usura? Ita planè; tanquam ex benevolentia, seu gratitudine, nequaquam. Per se ex mutuo immediatè lucrum intendere non licet nec principaliter, nec minùs principaliter: at verò lucrum intermedia benevolentia, non est usura.*

4. *Datur à mutuuario lucrum, ad quod mutuarius lucrum excitavit, ad remunerationem lucri: num sit usura? Per teor cum Fillucio periculosam rem esse. Si tamen solum intendat mutuans lucrum ex liberalitate mutuuarij, non est usura.*

5. *Venio ad usuram Realem, ac primò expende, quæ, quidnam sentiendum de pactis in mutuo ratione ipsius actionis mutuarij. Hæ regulæ seruandæ sunt. 1. Obligaciones, quæ à mutuatore requiruntur pro assecuratione rei mutuatæ, nec continent lucrum, licitæ sunt. 2. Vbi interuenit mutuum lucrum ex illo, & pactum illud recipiendi ex mutuo, ubi est usura formalis. 3. Pacta obligantia, ex iustitia ad dandum aliquid pecunia æstimabile ultra sortem, ex vi mutui, sunt illicita. Hinc pactum, ut mutuarius teneatur facere aliquid quem contractum cum mutuante, vel præstare munus à lingua, ab obsequio, à manu, vel facere aliquid turpe pretio æstimabile: vel dare officium, priuilegium, exemptionem ab aliquo onere, vel ut dimidium recipiat in mercibus, vel ut tempore messis reddat triticum pretio currenti, & similia, vitiosa sunt. 4. Pactum ut remittatur iniuria licitum est, quando iniusta vindicta exigeretur: secus si iusta: sicut etiam illicitum, ut remittat pœnam à iudice, ob iniuriam, imponendam. 5. Idem affirmo de pacto ut remutuet, vel emat in officium mutuantis, nisi inducatur tantum obligatio gratitudinis, vel pactum fiat, ut reddatur mutuum, quando desinet officium frequentare. 6. Idem etiam de pacto ut conferat officium, vel beneficium; si enim inducat solam obligationem ex amicitia, vel gratitudine, licitum est; secus si ex iustitia obligationem addat. 7. Pactum, ut restituatur in eadem mensura, etiam si pretium creuerit, licitum est, quando æquè dubium erat, si probabilius autem erat, quod plus valiturum, non licet, nisi eò usque fuisset seruaturus: si probabilius quod minus, exigere etiam potest.*

6. *Quid dicendum de Pactis in mutuo ratione damni emergentis, aut lucri cessantis? Damnum emergens quidnam est? detrimentum, quod quis patitur in rebus, quas habet, & quæ ipsi debentur, idque ob mutuum alteri factum. De*

mutuo

plex est, Immediatum, & Mediatum: Intrinsecum, & Extrinsecum.

7. *Potest ne solui aliquid ultra sortem vi damni emergentis?* Potest planè, siue cogatur mutuare, siue sponte det, siue sit in mora mutuatarius, siue non sit.

8. *Quanam, ut iuste fiat, conditiones requiruntur?* Tres. Prima, ut mutuum sit verè causa damni. Secunda, ut de illo mutuatarius moneatur. Tertia, ut relinquatur in sua potestate facere pactum de periculo damni, vel de damno. *Licitum ne pactum, ut solvatur lucrum, si suo tempore mutuum non fuerit restitutum?* Licitum est.

9. *Quid est lucrum cessans?* Utilitas vel æstimatio utilitatis acquirendæ, si mutuum factum non esset. Pactumque de eo est licitum modò adsint hæ conditiones: ut mutuum sit verè causa cessationis lucri: ut exigatur tantum, quantum valet illa spes lucri, deductis expensis: ut convenienti tempore exigatur, non autem statim dato mutuo; nisi in casu Examine 4. apposito.

10. *Tenetur ne mutuatarius ante moram ad damnum emergens, aut lucrum cessans?* Minimè, nisi pactum fiat; post moram autem ad utrumque tenetur: idque etiam si mutuans accipiat ad usuram, ob *negotiationem dilationem*.

11. *Expendas, obsecro, num sint alij tituli connexi cum actione mutuandi, ex quibus accipi possit aliquid ultra sortem?* Plures sunt. Primus, ratione donationis, si vera ea interueniat; neque enim præsumenda est, nisi constet. Secundus, ratione eius quod aliàs erat debitum, modò debitum fuerit ex iustitia, non ex sola charitate. Tertius, ratione oneris mutuandi. Quartus, ratione periculi, fortis, & molestiæ, in pecunia recuperanda. Quintus, ratione carentiæ pecuniæ, modò simul cum ea cesset mutuando aliquod lucrum, vel aliquod damnum impendat. Sextus, ratione fideiussionis. Septimus, ratione pœnæ conventionalis, modò non imponatur in fraudem usuræ, si moderata, & mora notabilis sit. *Quid si bona fide contractum usurarium feci?* Ratione lucri cessantis retinere potes tantum, quantum lucratus fuisses iusto contractu, modò intenderis dare omni eo meliori titulo quo potes: siue expressè talem intentionem habueris, siue virtute & implicite.

CAPVT II.

De Usurarum constitutione.

12. **N**um *usura mentalis restituenda est?* Etiam restituendus debet, si ex parte vtriusque animus deprauatus sit, vel ex parte mutuatarij dantis inuoluntariè; si mutuans accipiat usuraria intentione, dum putat ita dedisse mutuatarium tenetur restituere; at vt cognouerit ex gratitudine dedisse potest retinere.

13. *Quid de usura reali?* Restituendum equidem magis acceptum per realem usuram, quæcumque res sit, sive in se, si extet; siue in valore si non extet; damnum item illatum; & lucrum cessans; expensæ etiam, quas mutuans in recuperanda re sua fecisset; officium præterea temporè acceptum ex mutuo.

14. *Num bona emptæ ex usuris possint alienari?* Possunt quidem, si habeat usurarius alia, vnde restituat; si non habeat & alienauit cum rei propriæ diminutione, restitutioni obnoxia sunt.

15. *Bona ex usura perierunt: num ex bonis proprijs debeat fieri restitutio?* Bona quidem propria, deficientibus alijs, & remanente obligatione restituendi, etiam restituenda sunt. Porro immediatum lucrum, quod accipitur vltra sortem sine controuersia reddendum: mediatum autem nequaquam, nisi ex re fructifera factum esset.

16. *Num sint usurarij inualidi contractus?* Inualidi sunt contractus facti ex usuris, ita vt qui scienter acceperunt, restituere teneantur. Validi autem sunt facti ex rebus emptis per usuras, modò eo tempore usurarius non maneat impotens; si maneat, tunc si is, qui accepit, usurarium induxit, tenetur ad restitutionem: si non induxit, non tenetur, nisi res titulo gratuito esset alienata. Contractus per vltimam voluntatem inualidi sunt, si testator non sit soluendo: validi verò contractus circa res vitæ necessarias.

17. *Num hæres ad deficientis usuras teneatur?* Tenetur plannè, si relicta sibi satis sint ad soluenda debita, & ad portionem hæredibus iure debitam. Si verò hæres succedat etiam in crimine usurarij, tenetur in solidum ex persona etiam propria tanquam cooperatoꝝ usurarum, quæ ab ipso essent acceptæ post mortem. *Quid si cooperatoꝝ non sit?* Tenetur solum pro portionibus hæreditarijs, non autem vltra hæreditatis vires.

18. *Ad quidnam cooperatores usura tenentur?* Profectò cooperatores, qui se tenent ex parte mutuatarij, non tenentur ad restitutionem: secus qui se tenent ex parte mutuantis, & sunt efficax vsurarum causa, vt consultores: dantes pecunias illi ad vsuras exercendas: conficientes instrumenta, suppressa vsura. Ministri principales vsurarij tenentur in eius defectum minus principales autem, vt famuli recipientes pignora, numerantes pecuniam, referentes in libros, non tenentur. Proxenetæ etiam, qui se ex parte vsurarij tenent Aduocati consulentes vsuras etiam tenentur. Famuli verò pecunias custodientes regulariter non tenentur ad restitutionem.

19. *Quidnam de accipientibus ad vsuras dicendum?* Mutuum petere ab vsurario ex causa, non est peccatum. Porrò ille nec tempore necessitatis induci potest ad vsuras exercendas; sed tantum à peiori malo auerti, proponendo quod minus est. Soluens vsuras non delinquit, nec indirectè præbendo materiam ad vsuram. Ergo petere licet. Minimè licet petere absque necessitate. Imò utilitas, & commoditas etiam excusant à peccato in petendo. Mutuum verò petere pro illicito opere probabilius tantum esse peccatum veniale.

20. *Quisnam poenis vsurarij subduntur?* Notorij tantum subiiciuntur poenis; siue sint tales per euidentiã facti, siue per euidentiã iuris, siue per propriam confessionem extra iudicium coram Sacerdote & testibus. Non autem satis est vt notorius quis habeatur, vt laboret infamia.

21. *Pœnis recense vsurarium.* Prima est infamia, quæ quidem per poenitentiam tollitur. Secunda, irregularitas, Tertia, suspensio ferenda. Quarta depositio ab officio & beneficio item ferenda. Quinta, amissio vsurarum. Sexta, exclusio ab Eucharistia. Septima obligatio vsurarij minimè recipienda. Octaua, priuatio Ecclesiasticæ sepulturæ. Prohibentur etiam domus alienigenis vsurariis locari. Communitates item non facere statuta, quibus vsuræ permittantur, sub excommunicatione ipso iure lata prohibentur.

22. *Quoniam modo sese Confessarius cum vsurario gerere debeat?* Cum notorio se gerat sicuti cum aliis publicis peccatoribus; nisi enim restituat, si potest: vel cautionem det, non est absolendus, si mors vrgeat, nec possit aliud agere, satis est propositum faciendi, cum soluendi promissione. Cum occulto autem, satis est si promittat restituere, vti possit absolui: nisi alias promississet, & non soluisset, tunc enim, si potest, restitutio præmittenda.

CAPVT III.

De Montibus pietatis.

23. *Quidnam Mons pietatis?* Summa est pecunia, vel alterius rei mutabilis deputata ad subueniendum per mutuuum necessitatibus pauperum.

24. *Eius leges expende?* Tres sunt. Prima, vt pecunia data indigentibus sit in determinata quantitate, & ad certum tempus. Secunda, vt si non reddatur suo tempore, pignora vendantur. Tertia, vt mutuatarius aliquid det in singulos menses vel annos pro Montis expensis.

25. *Licitus ne est pietatis Mons?* Imò & laudabilis ita, vt contrarium dicere, esset erroneum, vti præcipue ex Bulla Leonis X. constat, licitus etiam est cum tribus illis conditionibus. Attamen laudabiliorem illum Montem assero ita institutum, vt aliunde & non à mutuatario soluantur expensæ.

26. *Montis pietatis mixti conditiones & iustitiam assigna.* Mons pietatis mixtus continet pecuniam partim ex eleemosynis, partim ex contributionibus particularium, qui deponunt pecunias suas in Monte, ad augendum illum, & recipiunt quinque, vel sex pro centum in singulos annos.

27. *Potest ne aliquid ex illo recipi?* Si solus depositi intercedat contractus, clarum est, nihil posse ex illo recipi. Si transeat in mutuuum, aliquid recipi poterit ratione damni emergentis, aut lucri cessantis. Ex parte verò Montis, si expensæ moderate sint, nec superent eas, ipse Mons facit, non est Mons propterea usurarius. Nec etiam ex parte eius, quod à mutuatariis recipit, vt seruet indemnem.

28. *De Montibus Roma constitutis differere.* Alij sunt montes Roma ad instar censuum fundati in redditibus, distributi in multa loca, quorum singula constant centum aureis. Duplices sunt; quidam vacabiles, alij non vacabiles. Porro vtrique liciti, cum sint census quidam.

CAPVT IV.

Praxis circa materiam de usuris ex Societatis
I E S V Doctoribus.

29. **D**ixisti, ad rationem usurae requiri, ut aliquid exigatur ultra sortem. Vnde quoties exigatur sola fors, quamuis mutetur valor rei non erit usura: rogo igitur, an sciens pecunia valorem breui diminuendum, possim illam alicui mutuare cum pacto, ut mihi iuxta valorem praesentem reddatur? Negat *Azo.* *Azor.* Sed alij licitum esse docent, quemadmodum qui sciret rem aliquam sibi perituram, nisi vendat potest illam licite vendere. Ego autem *Azorio* sub scribo, nisi mercium qualitas & pecunia periculum proximum aduertatur; quia genus furci est pecunia tradere, quod breui aut peribit omnino, aut eius pretium est imminuendum.

30. Scio ad usuram requiri, ut res qua pro mutuo accipitur, sit pretio aestimabilis: rogo, an dare aliquid mutuo cum pacto, quod mutuatarius statim remutuet, aut aliquid iusto pretio vendat, praedium locet, &c. erit usura? Minimè; quia illa obligatio non est pretio aestimabilis. *Reginaldus tom. 2. lib. 2. 5. cap. 11. n. 198.* Attamen *Rebellus p. 2. lib. 8. q. 4. n. 20.* contrarium asseruit. *Regin. Rebell.*

31. Mutuat Antonius Petro cum pacto, ut statim conferatur à mutuatario beneficium, non in pretium, sed in gratitudinem: an sit usura? Non; quia talis obligatio breui durat, ac proinde non est pretio aestimabilis. Ex mente *Salas de Salas. usur. dub. 9. num. 4.*

32. Usura ne mutuare cum pacto, ut mutuatarius remutet, cum mutuans indigebit, aut ad suum molendinum frumenta mittat, aut suas frequentet scholas? Respondet *Salas* citat. non esse usuram, si à mutuataria absque vllò incommodo praestari possunt.

33. Est ne usura aliquid sperare ex mutuo, non ex iustitia, sed ex amicitia, aut gratitudine? Dixi non esse usuram, nisi expectetur aliquid ex mutuo vi mutui, & cum civili obligatione. Vnde sperare per mutuum, amicitiam, vel aliquod donum ex gratitudine mutuatarij, non est usura mentalis: nec tale donum ex tali obligatione exigere, est usura realis, quia actus internus & externus sunt eiuldem bonitatis, aut malitiae. *Molina tom. 2. d. 305. n. 6.*

34. *Potest ne mutuans aliquid accipere pro lucro cessante?* Potest; quia non accipit vi mutui. At vt licitè possit accipi lucrum cessans, pecunia debet esse negotiationi exposita ab eo, qui non habet aliam, cum qua negotientur, & quod probabiliter acquirendum sit lucrum. Profectò *Lessius lib. 9. d. 2. dub. 11. num. 97.* hanc mutuantibus regulam præscripsit: mutuans tantum remittat mutuatario ex lucro cessante, quantum ipse dedisset pro contractu assecurationis talis lucri. Vnde qui lucratus esset quindecim, pro quorum assecuratione solueret quinque potest à mutuatario exigere decem.

35. *Mutuam aliquid accipit vi mutui ex ignorantia, excusmans licitum esse accipere, cum alioqui non mutuasset, sed aliam contractum licitum celebrasset: potest ne, re cognita, acceptum retinere in compensationem lucri cessantis ex tali contractu licito, quem alias celebrasset?* Ait *Lessius lib. 2. cap. 20. dub. 10.* non licere, nisi expressisset, se velle contrahere omni meliori bono, quo possit; quia bona fides non potest contractum iniustum iustificare. Verùm *Tannerus 2. 2. d. 4. quæst. 7. dub. 1. num. 99.* & *Saa verbo usura,* licitum esse docent; quia præsumitur mutuans omni meliori modo lucrum accipere voluisse: & mutuatarius consensisse saltem implicite ad præstandum lucrum, & seruandum mutuantem indemnem, dum aliunde non constat oppositum.

36. *Accipere potest aliquid à mutuante, eo quod se priuati facultate repetendi mutuam pecuniam usque ad certum tempus?* Negat *Molina tom. 2. tract. 2. d. 308. n. 8.* quia huiusmodi priuatio est beneficium meræ liberalitatis, vnde mutuans non inducit super se obligationem aliquam, quæ aliquo lucro debeat compensari. At alij contrarium asserunt, quia omnis obligatio civilis est pretio æstimabilis, nec talis onus indebitum debet mutuans gratis subire.

37. *An sit usura crimen misti fori?* Afferit *Saa* ad vtrumque iudicem Ecclesiasticum & secularem pertinere: siue quæstio sit de facto, v.g. an contractus celebratus sit, vel ne, seu de iure, v.g. an contractus celebratus sit usurarius, vel ne. Alij affirmarunt, ad solum Ecclesiasticum iudicem attingere, quando de iure est quæstio.

38. *Quòdnam peccatum est usura?* Aliqui asserunt mortale, non admittit enim usura materiæ paruitatem. Profectò *venia Doctorum, non credidero usuram in quauis materia, hæresis, ac Magia, computandam.*

39. *Bona fide quis celebravit usurarium contractum quem cum cognouit iniquum, alium iustum celebravit: potest ne aliquid*

Less.

Lessius.

Tanner.

Saa.

Molin.

Saa.

quid lucri retinere? Quidam probabile ex Saa affirmat posse Saa. illum tantum lucri retinere quantum per contractum licitum acquisissent si licite ab initio contractus iniretur.

40. An Chirographa immatura minori precio possint emi? v. gr. ius ad centum aureos soluendos intra annum possit nunc emi nonaginta & sex aureis? Probabile assero posse; quia pecunia praesens plura aestimatur, quam futura. Scio tamen probabiliorem contrariam Lessij sententiam.

Less.

41. Est ne usurarius contractus, quo quis rei vendita fructus sibi seruat, donec solvatur pretium? Ex sententia Sanchez asse-

Sanch.

ro usurarium non esse, quamvis neque emptor sit in mora soluendi neque venditor ex pretio statim soluto aliquid esset lucraturus.

42. Est ne hic contractus usurarius? Do tibi mutuo centum aureos, ut mihi vicissim mutues centum modios tritici. Affirmat Laymanus usurarium non esse; quia haec obligatio imposta mutuuario parum est onerosa.

Laym.

43. Erit ne usura, si mutuans deducat in pactum: ut mutuarius statim emat, vendat, remutuet, &c. Idem Layman liberat ab usura; quia ita mutuans nullam, causa mutui, imponit obligationem pretio aestimabilem, cum mutuarius non maneat in posterum ad aliquid obligatus, neq; amittat suam libertatem vendendi, emendi, vel mutuandi in posterum. Ego quidem si libertas adstringatur usurarium esse pactum affirmo; si non illigatur cum Laymano sentio.

Laym.

44. An sit usura aliquod donum, vel munus à mutuuario accipere, ad quod dandum fuit excitatus à mutuante? Ex Molina placito negatiue respondeo; quia illud munus vi mutui non exigitur, neque ex debito iustitiae, cum nullum interuenit pactum, sed tantum ex gratitudine.

Molin.

45. Potest ne quis sumere mutuum ab usurario sub usuris non tantum ad necessaria, sed etiam ad superflua, v. gr. conuiuia, torneamenta, &c. iuxta exigentiam status? Potest; (vti asserit Sanchez) quia non videtur malitiae usurarij cooperari. Imò etiam si ad vana, & omnino inutilia dictam pecuniam peteret, solum veniali crimine foedaretur.

Sanch.

46. Usurarius qui nulla alia habet bona nisi restitutioni obnoxia, si donet, aut in dotem det, est ne obligatus soluere? Toletus asserit non teneri; quia usurarum non transfertur dominium.

Tolet.

47. Bona fide quis accipit aliquid tanquam donatum, comperit autem postea esse datum pro mutuo: quid praestandum? Ex Tolet respondeo teneri restituere, quantum factus est locupletior, nisi praescripisset.

Tolet.

48. Tenetur

48. *Tenetur ne restituere Notarius, qui facit instrumentum usurarij manifesti contra formam cap. Quinquam, de usuris, in 6.*

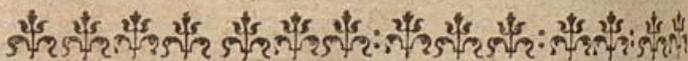
Molin. Respondet *Molina* negatiuè; quia huiusmodi instrumentum est ipso iure nullum. Addit neque ad restitutionem teneri inducendum fœnerarium ad fœnerandum in gratiam fœneratarij indigentis.

49. *Plures haeredes usurarij tenentur ne in integrum restituant*

Molin. Ex *Molina* respondeo solum pro rata teneri, scilicet qui est ex dimidio hæres, dimidium debiti: qui ex tertio, tertiam partem; etiam si alij non restituant. Si quæ tamen res mutuatarij eadem superest, eam restituere tenetur quicumque habet, ex eiusdem *Doctoris* sententia.

50. *Iurauit quis non repetere usuras: tenetur ne? Poterit Ecclesia denunciare, & ipsa cogere restitui. Quid si iurauit non denunciare? Non tenet iuramentum; quia de re illicita.*

Saa. Sic *Saa.*

EXAMEN VI.

De Iustitia & iure, circa materiam primam de Contractibus onerosis, scilicet de Emptione & Venditione.

CAPVT PRIMVM.

Quid, & quotuplex Venditio, & circa quas res versetur.

1. *Contractuum onerosorum primus est emptio. Quidnam est? Permutatio quadam, hoc est vicaria præstatio vnius pro alio; quæ in his consistit, quæ vendi possunt: & tunc perfecta censetur, quando vtraque ex parte facta est traditio.*

2. *Quidnam igitur contractus est emptio & venditio? Emptio quidem contractus est, qui consensu perficitur pretij pro mercede; venditio autem mercis pro pretio. Est in vtriusque contrahentis bonum, & per illum dominium transfertur. Si duobus vendatur, debetur primo; nisi secundo tradatur.*

3. *Quid arrhus operatur? Si descendit emptor à contractu, illam amittit venditori. Si venditor, eam reddit, & tantumdem de suis bonis amittit emptori.*